

Josep C. Romaguera

No ha de resultar estrany que el cineasta francès, Sacha Guitry, persegüís de manera obstinada la realització d'un projecte com *Le diable boiteux* (*El diable coix*), fins al punt que quan descobrí atònit i perplex que la censura no li admetia el projecte, decidí fer-ne una adaptació del guió per al teatre. Es tractava, en definitiva de seguir el camí invers del que habitualment el cineasta acostumava i que consistia en adaptar per a la gran pantalla les seves pròpies obres teatrals. Va ser gràcies al popular èxit que obtingué amb la seva representació quan l'estúpida decisió de la censura es refé i donà el vistiplau per fer de *Le diable boiteux* la seva traslació cinematogràfica. L'acariciat projecte de Guitry veia finalment la llum el 1948 i explicava l'actitud persistent del seu creador i la seva obsessió per la figura protagonista de la pel·lícula: Charles-Maurice de Talleyrand-Périgord

Talleyrand, príncep de Bénévent, era conegut amb el sobrenom que do-

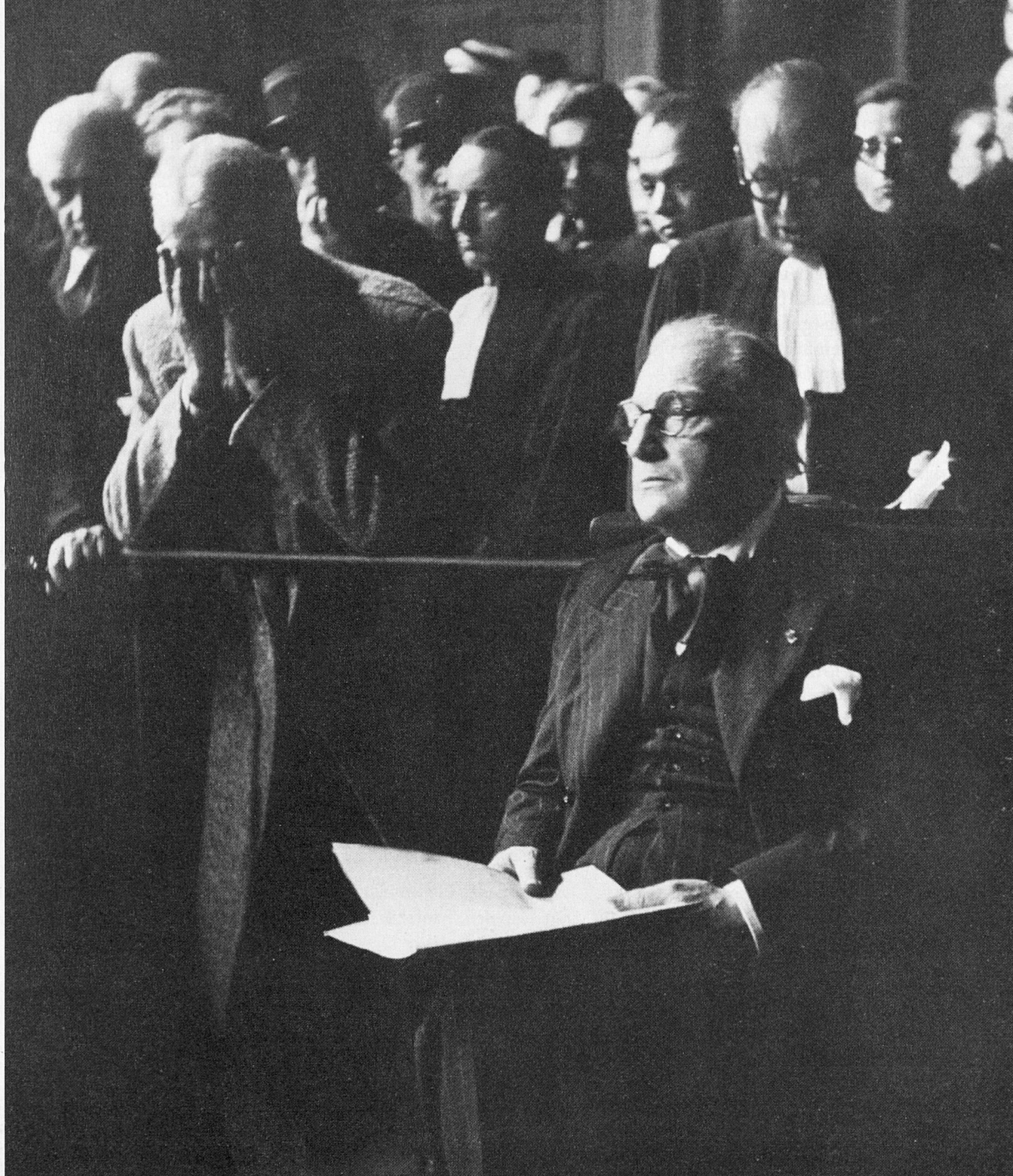
na títol a la pel·lícula de Guitry, el diable coix, per mor de la coixera que patí des de nin, la qual cosa impedí que seguís una educació militar i hagués d'optar per una formació de caràcter religiós. Aquest eclesiàstic i polític francès, nascut el 1754, ocupà càrrecs públics durant el Directori, el Consulat, fou conseller i ministre de L'Emperador i finalment, així com havia traït la República per servir a Bonaparte, renegà de Napoleó per participar de la Restauració. És a dir que fou una important presència política en tots els governs que es succeïren a França entre els anys 1793 i 1838. Si és obvia la referència a la seva coixera no és menys evident l'apel·latiu de diable.

Oportunista polític per alguns, que van veure en ell algú que es canvia de camisa a la mínima ocasió en què les circumstàncies polítiques ho requereixin, i que segons ell és una simple actitud de serveix i dedicació a la seva pàtria —"si jo no hagués abandonat Napoleó, hauria traït França"—;

per altres, en canvi, fou considerat un personatge molt intel·ligent, lúcid polític i hàbil diplomàtic. Talleyrand va ser un personatge significatiu i polèmic en la seva època i en una França trastornada i convulsa per mor dels continus canvis polítics i els constants estires i arronses en les aliances de la política exterior. Sacha Guitry, per la seva banda, ens ofereix un personatge més bé astut, espavilat, caracteritzat pel cinisme amb què afronta tant relacions amoroses com les de caire polític i que demostra capacitat dialèctica i lucidesa en les seves conclusions i conviccions —és un agut analista polític que està convençut de què la construcció de la Nova Europa passa fonamentalment per l'aliança entre francesos i britànics—.

Però, en realitat, quins motius s'amaguen darrera la fixació de Guitry per tan peculiar i polèmic personatge? És significatiu que sigui el cineasta mateix qui interpreta el paper de Talleyrand (en una gran composició), ja que s'identifica amb un personatge discu-

tit històricament i que en aquest cas el cineasta francès rehabilita, amb una gran dosi d'humor, establint un doble joc que li permet alhora al propi cineasta ajustar els comtes amb la classe política del seu país. No es tracta tan sols de què Guity, a través de la seva apologia de la figura de Talleyrand, vulgui fer-ne justícia històrica, sinó que, sobretot esdevé en una operació per advocar per la seva pròpia defensa. Havent sigut Guity acusat de col·laboracionisme amb el alemanys al llarg de la Segona Guerra Mundial, no hi ha dubte que a través de la rehabilitació d'aquest discutit i complex personatge del segle XIX com és Talleyrand, orquestra, indirectament, un judici en el qual es defensa i s'apropia el dret a la rèplica fins aleshores refusat.

El cinema com a mitjà personal d'expressió, elevat, en aquest cas, a les esferes sociopolítiques, no esdevé, emperò, en mans de Guity un film de tonalitat seriosa i confecció melodramàtica, sinó que ens ofereix una comèdia històrica, malgrat hi hagi latent el verí de la justícia, o del rancor. Napoleó, Lluís XVIII, el duc d'Orleans o Lluís Felip I, tots els grans protagonistes de quaranta anys de la Història de França, van desfilant per davant la mirada irònica de Sacha Guity, sempre subtil i gens grotesc. Alhora tracta una sèrie de temes habituals en la seva obra, i constantment presents en la seva vida: les relacions de poder, l'amor conjugal i l'adulteri, la vanitat i l'ambició com elements omnipresents en la naturalesa humana.

Es pot l'espectador divertir amb *Le diable boiteux* per l'apologia que fa d'un doble joc i observar atentament el mecanisme elaborat per Guity per tal d'assolir, mitjançant la glorificació del cèlebre i controvertit polític, l'argument que el justifiqui per la seva actitud durant l'ocupació alemanya. Però, al marge de les implicacions personals del cineasta, pot descobrir també l'espectador un film admirable pel que fa als diàlegs i les interpretacions, transparent i precís pel que fa a la posada en escena, i que barreja una malèvola ambivalència. Guity s'identifica amb la figura de Talleyrand, al qual utilitza com a coartada sense que ho sàpiga, però l'esperit del polític francès acaba per apoderar-se de l'obra del cineasta. ■